

Vēlēšanu norises gaitas vērtējums, priekšlikumi vēlēšanu procesa pilnveidošanai

Fokusa diskusiju grupu kopsavilkums

2019. gada oktobris

Tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
PĒTĪJUMA METODE	Kvalitatīvais pētījums, fokusa grupu diskusijas (FGD)
PĒTĪJUMA MĒRĶI	<ul style="list-style-type: none">• Apzināt pašvaldību vēlēšanu komisiju un vēlēšanu iecirkņu komisiju viedokli par 2019. gada 25. maija EP vēlēšanu organizēšanu, t.sk. iegūt vēlēšanu komisiju viedokli par vēlēšanu iecirkņu darba laiku, papildu balsošanas iespējām, vēlēšanu iecirkņu komisiju veidošanu un apmācību, noskaidrot respondentu apmierinātību ar atalgojumu;• Iegūt informāciju par vēlēšanu komisiju tehnisko nodrošinājumu iecirkņos, uzzināt lietotāju viedokli par EP vēlēšanām izmantotajiem IT risinājumiem – e-vēlēšanu gaitas žurnālu, vēlēšanu zīmju skenēšanu, vēlēšanu rezultātu protokolu sagatavošanu un vēlēšanu datu tiešsaistes apmaiņas sistēmu, nosakot IT risinājumu priekšrocības un trūkumus lietotāju līmenī, kā arī IT risinājumu pilnveidošanas iespējas;• Apzināt vēlēšanu komisijas gatavību un viedokli saistībā ar plānotajām izmaiņām vēlēšanu norisē un potenciālo krīzes risinājumu balsošanai, ja nākotnē tiktu ieviests tiešsaistes vēlēšanu reģistrs vēlēšanu iecirkņos.
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Latvijas pilsētas, reģioni
FGD SASTĀVS	<ol style="list-style-type: none">1. FGD – pašvaldību vēlēšanu komisiju locekļi2. FGD – vēlēšanu iecirkņu komisiju locekļi
FGD NORISES ILGUMS	~115 min
FGD NORISES LAIKS	25.10. 2019
FGD NORISES VIETA	Pētījumu centrs SKDS, Baznīcas iela 32.

Informācija par respondentiem

1.FGD pašvaldību vēlēšanu komisijas locekļi

Nr.p.k	Respondents	Pārstāvētās pašvaldības vēlēšanu komisijas
1.	sieviete	Rīgas pilsētas VK
2.	sieviete	Daugavpils pilsētas VK
3.	vīrietis	Valmieras pilsētas VK
4.	sieviete	Gulbenes novada VK
5.	sieviete	Carnikavas novada VK
6.	sieviete	Talsu novada VK
7.	vīrietis	Rēzeknes novada VK
8.	vīrietis	Jūrmalas VK
9.	sieviete	Jelgavas novada VK
10.	sieviete	Ikšķiles novada VK

2.FGD vēlēšanu iecirkņu komisijas locekļi

Nr.p.k	Respondents	Pārstāvētā vēlēšanu iecirkņa komisija
1.	vīrietis	Rīgas Mangaļsalas vēlēšanu iecirknis
2.	sieviete	Rīgas 1. ģimnāzijas vēlēšanu iecirknis
3.	sieviete	Liepājas pilsētas 232. vēlēšanu iecirknis
4.	vīrietis	Alūksnes novada Mārkalnes vēlēšanu iecirkņa komisija
5.	sieviete	Raunas novada Raunas iecirknis
6.	vīrietis	Jūrmalas Lielupes iecirknis
7.	vīrietis	Rēzeknes novada vēlēšanu iecirknis
8.	vīrietis	Iecavas novada Iecavas vēlēšanu iecirknis
9.	sieviete	Viesītes novada Viesītes vēlēšanu iecirknis
10.	vīrietis	Ķekavas Kultūras nama iecirknis

Kopsavilkums

Vispārējais noskaņojums

Vērtējot darbu pašvaldību vēlēšanu komisijā/vēlēšanu iecirkņu komisijā, kopumā respondenti atzina, ka darbs patīk, lai arī **vēlēšanu norises organizēšana visbiežāk saistīta ar dažādiem izaicinājumiem un grūtībām.**

Lai arī vairākums diskusiju dalībnieku norāda uz problēmām, ar ko nācies saskarties vēlēšanu laikā, **salīdzinoši pozitīvāki savos vērtējumos bija vēlēšanu iecirkņu komisijas locekļi** kā ieguvumus saskatot personīgās pieredzes gūšanu, iespēju jaunu kontaktu dibināšanai.

Respondenti vairākkārtēji norādīja uz **zemo atalgojumu kā būtiskāko trūkumu**. Kritiskāki bija tie vēlēšanu iecirkņu darbinieki, kuri ieņem atbildīgākus amatus (sekretāri, priekšsēdētāji). Gandrīz vienlīdzīgs atalgojums visām amatu grupām, neņemot vērā atbildības un ieguldītā darba apjomu **liek justies nenovērtētiem**.
«Komisijas locekļi nāk strādāt, jo patīk, darbs nav sarežģīts – velkt tos krustiņus [reģistrējot vēlētajus] un biļetenus pēc tam sašķiro. Sekretāru darbs ir atbildīgāks, bet nav novērtēts atalgojuma ziņā.»

Lai arī zemais atalgojums kopumā ir būtisks trūkums, tomēr tas ir tikai viens no aspektiem, kas nosaka motivāciju iesaistīties vēlēšanu procesa organizēšanā. Diskusiju laikā ir redzams, ka respondentus raksturo tādas īpašības kā **pilsoniskā pienākuma apziņa, vēlme būt noderīgiem, augsta pašiniciatīva**.

Iezīmējas arī **atšķirīgas pieredzes vēlēšanu iecirkņos, kas visbiežāk skaidrojams ar konkrēto pašvaldību iesaistes līmeni atbalsta sniegšanā** (piemēram, IT nodrošināšana, IT speciālistu piesaistīšana) vēlēšanu laikā.

Problēmas, izaicinājumi

Atalgojums

Pārāk zems, neatbilstošs ieguldītajam darbam, laikam, atbildības līmenim.

Tieši zemā samaksa traucē piesaistīt jaunus, kompetentus darbiniekus, regulāri nākas saskarties ar darbinieku trūkumu.

Ilggadējie darbinieki strādā drīzāk pašiniciatīvas vadīti, ne atalgojuma dēļ.

Atalgojumu aprēķina kārtība nav pārdomāta, netiek ņemti vērā atbildības līmeņi, nosakot gandrīz līdzvērtīgu samaksu «*ierindas komisijas locekļiem un sekretāriem priekšsēdētājiem*».

Netiek apmaksātas apmācības pavadītās stundas, netiek segtas degvielas izmaksas, organizējot vēlēšanas.

Darbinieki

Kompetentu darbinieku trūkums, grūtības atrast jaunus darbiniekus.

Zema interese par izsludinātajām darbinieku vakancēm, kas tiek saistīts ar nepietiekamo atalgojumu.

Jaunu darbinieku pieņemšana ir risks, nav iespējams piemērot pārbaudes laiku, lai izvērtētu atbilstību.

Darbinieku trūkuma problēma īpaši aktuāla lauku reģionos, kur neliels iedzīvotāju skaits, prasībām atbilstošu potenciālo kandidātu ar pietiekamām IT lietotāja prasmēm, trūkums.

Latgales reģionos būtiska problēma - zemais valsts valodas zināšanu līmenis, kas liedz kvalificēties.

Tehniskais nodrošinājums

Datortehnikas, printeru trūkums, novecojusi IT tehnika.

Darbinieki paši meklē datorus, aizņemas no pašvaldību darbiniekiem, lieto personīgo datortehniku.

Atsevišķos iecirkņos pietrūkst kvalitatīvs IT speciālistu atbalsts (piesaistot ārpalpojuma, ne vienmēr tiek saņemta pietiekami kompetenta palīdzība)

IT programmas

Jaunās IT programmas ir neērtas, nedraudzīgas lietotājiem, to apgūšanā jāsasakaras ar sarežģītu terminoloģiju. Nedarbojas lielas noslodzes režīmā, «uzkaras» – tas rada stresa situācijas.

Internets, telefonsakari

Interneta darbības traucējumi, problēmas ar mobilo sakaru pārklājumu vērojami atsevišķos lauku reģionu iecirkņos.

Tehniskas problēmas

Elektrības padeves traucējumi nesaskaņotu remontdarbu dēļ – kas «*pārsteidz nesagatavotus*», raisa negācijas vēlētajos.

Problēmas ar ēdināšanu lauku reģionos

Noteiktais budžets nesedz nepieciešamās ēdināšanas izmaksas.

Tiešsaistes risinājumi

Vēlēšanu gaitas žurnāls

Lai arī kopumā respondenti ar būtiskām problēmām vēlēšanu gaitas žurnāla lietošanā nebija saskārušies, tomēr kritiku saņēma lietotājam neērtā uzbūve, iztrūkstot iespējai ieraudzīt visu informāciju vienkopus, obligātās «0» ierakstīšana - *“ja vienu ciparu ieraksta tur, tad pēc tam atkal vēl kaut kur. Nav tā, ka visu pēc kārtas un ir tāds haoss.”*

Viņuprāt, skaidrojums meklējams sadarbības trūkumā starp IT risinājumu izstrādātājiem, kuri *«dzīvo savā pasaulē»* un lietotājiem, radot nepārdomātus risinājumus.

Vēlēšanu gaitas žurnāla trūkumi:

- ❖ sarežģīta sistēmas uzbūve, *«nemitīga uz priekšu, atpakaļ staigāšana»*
- ❖ nepārskatāms lietotājam, *«daudz kas ir paslēpts, kas jāpavelk aiz maliņas»*
- ❖ IT programmas savstarpēji nav sasaistītas, dati netiek automātiski pārnesti no vienas programmas otrā
- ❖ jāveic papildus manuālais darbs, pārnesot datus, tas palielina kļūdīšanās riskus
- ❖ nav automātiskas datu saglabāšanas funkcijas
- ❖ kvalitatīvu apmācību programmu trūkums
- ❖ papildus slodze pieredzējušiem darbiniekiem, apmācot jaunus
- ❖ pieredzējušiem darbiniekiem jāseko jauno darbinieku darba kvalitātei, jāprot operatīvi novērst jauno darbinieku radītās kļūdas – tas uzliek papildus pienākumus, rada stresa situācijas, apgrūtina.

Vēlēšanu gaitas žurnāla pozitīvie aspekti:

- ❖ katru gadu tiek veikti uzlabojumi, kļūdu *«izķeršana»*
- ❖ ģenerālmēģinājums, pirms darba uzsākšanas, kas uzlabo un atjauno lietotāja prasmes

Vēlēšanu zīmju skenēšana, protokolu sagatavošana

Vēlēšanu zīmju skenēšanas trūkumi:

- ❖ cilvēcīgas kļūdīšanās risks noguruma, neuzmanības rezultātā
- ❖ vēlēšanu zīmju skenēšana noslogotajos vēlēšanu iecirkņos ļoti laikietilpīgs process «*visa komisija sēž divos naktī, jo divi cilvēki skenē. Mēs sēžam un gaidām, kad pa mazām porcijām visu saskanēs.*»
- ❖ nepietiekams tehniskais nodrošinājums atsevišķos lauku reģionu iecirkņos. «*Dažos iecirkņos ir jāgaida, kamēr vienā noskenē, apstrādā, un tad skrien tās datorspeciālists uz nākamo iecirkni. Ar rokām sen jau ir saskaitījuši un pārskaitījuši.*»
- ❖ vienotu vadlīniju trūkums pareizai skeneru lietošanai, piemēram, «*kādā virzienā jāieliek biļeteni skenerī*»
- ❖ papildu slodze pieredzējušiem darbiniekiem jauno darbinieku apmācīšanai

Vēlēšanu zīmju skenēšanas priekšrocības:

- ❖ atvieglo vēlēšanu zīmju skaitīšanas procesu

Vēlēšanu protokolu sagatavošanā respondenti ar būtiskām problēmām nebija saskārušies, iespējamo kļūdu esamība ir samazināta, jau iepriekš veicot nepieciešamās darbības.

Kopumā respondentiem nebija konkrētu ieteikumu un ierosinājumu, kā esošos IT risinājumus uzlabot, jo tas vairāk ir IT risinājumu ieviešēju kompetence. IT risinājumi viennozīmīgi ir jāuzlabo, ieviešot ērtākus un vienkāršākus risinājumus lietotājiem, tomēr respondenti vienlaicīgi atzina, ka tas visdrīzāk ir tehniski sarežģīti un dārgi, kā arī nepieciešama sadarbība starp IT programmētājiem un vēlēšanu iecirkņu darbiniekiem, savstarpēji konsultējoties IT risinājumu izstrādes laikā un darba grupās testējot jaunās programmas.

Elektroniskais vēlēšanu tiešsaistes reģistrs

Kopumā respondentu **viedokļi bija atbalstoši elektroniskā vēlēšanu tiešsaistes reģistra ieviešanai** – tas varētu būt labs instruments, kā atvieglot vēlēšanu reģistrāciju un nodrošinātu vienreizēju balsošanu katram vēlētajam, t.i. «viens vēlētais - viena balss» principu.

leguvumi tika saskatīti arī **vēlētājiem** - ieviešot elektronisko vēlēšanu tiešsaistes reģistru, tiktu atvieglota pilsoņu dalība vēlēšanās, pastāvot iespējai **brīvi izvēlēties savu iecirkni, kur ērtāk nobalsot**.

Tomēr, ņemot vērā iepriekšējo pieredzi tiešsaistes datu apmaiņas sistēmas darbībā, vienlaicīgi viedokļos iezīmējās **bažas un tika saskatīti riski, saistībā ar elektroniskā tiešsaistes reģistra ieviešanu**.

Riski

- ❖ dārgas izmaksas IT risinājuma ieviešanai
- ❖ darbiniekiem jābūt apveltītiem ar mūsdienu tehnoloģiju prātību
- ❖ stingrākas prasības potenciālajiem iecirkņu darbiniekiem, kas vēl vairāk apgrūtinās iespēju atrast darbiniekus (īpaši gados vecākiem, pensijas vecuma cilvēkiem ir vajāk attīstītas jaunāko tehnoloģiju lietošanas prasmes)
- ❖ mobilo tīklu, interneta pārklājuma traucējumi īpaši reģionos var apgrūtināt, *paralizēt* darbu
- ❖ pamatojoties uz iepriekšējo pieredzi ar datu tiešsaistes sistēmas darbības nepilnībām, pastāv bažas, ka iespējami darbības traucējumi, palielinātas slodzes apstākļos *«sistēma var uzkārties»*
- ❖ nepietiekama IT nodrošinājuma dēļ daļa iecirkņu var nebūt gatavi ieviest jauninājumus
- ❖ netiks regulēta vēlēšanu plūsma, tādējādi nevienmērīgi noslogojot vēlēšanu iecirkņus - *«daži iecirkņi sēdēs pustukši, daži iecirkņi kārsies nost»*
- ❖ aktualizēsies personas datu aizsardzības jautājums - *«cilvēkiem varētu likties, ko tas jaunietis ar to telefonu pa manu pasi rakņājas», «sabiedrība var nebūt gatava tam, ka es te kaut ko fotografēju viņu pasē»*
- ❖ vēlēšanu pases var būt nederīgas datu nolasīšanai nolietotības dēļ
- ❖ aktuāla problēma – ierīču glabāšana vēlēšanu laikā. Respondenti nevēlas uzņemt riskus, apgrūtināt sevi, glabājot tās mājās

Iepriekšējā balsošana, vēlēšanu aploksnes

Respondenti kopumā pozitīvi vērtēja papildu iespējas vēlētājiem iepriekšējai balsošanai, balsošanai ārvalstīs, balsošanai vēlētāja atrašanās vietā. Lai arī tas saistīts ar sarežģītāku darba organizēšanu un papildu darba slodzi vēlēšanu iecirkņu darbiniekiem, tomēr šādas iespējas vēlētājiem ir viennozīmīgi jāpiedāvā arī turpmāk.

Pretrunīgi vērtēta tika vēlēšanu reģistrācijas aplokšņu izmantošana kā risinājums, ja nenostādā tiešsaistes vēlētāju reģistra lietojumprogramma. Viedokļu atšķirības bija vērojamas diskusiju grupās –**pašvaldību vēlēšanu komisijas locekļi bija vairāk atbalstoši šādam risinājumam**. Viņuprāt, ir jābūt plānam «B», tomēr vēlēšanu aplokšņu izmantošana var notikt tikai un vienīgi krīzes gadījumā, iepriekš veicot preventīvus pasākumus, lai maksimāli novērstu sistēmas darbības traucējumu iespējamību. Nepieciešama arī aktīva CVK darbība, veicot sabiedrību informējošus pasākumus, piemēram, sagatavojot izglītojošus plakātus, veicot publiskus paziņojumus plašsaziņas līdzekļos krīzes situācijās.

Kategoriskāki savos viedokļos pret vēlēšanu aplokšņu izmantošanai bija vēlēšanu iecirkņu komisiju locekļi, – ir jāspēj nodrošināt pienācīga tiešsaistes vēlētāju reģistra lietojumprogrammu darbība, paredzot nepieciešamos līdzekļus programmu izstrādei un to testēšanai, ne aplokšņu iegādei. Kā iespējamais risinājums krīzes situācijas brīdī (piemēram, elektrības padeves traucējumu gadījumā) - iespēja nobalsot kādā citā vēlēšanu iecirknī.

Trūkumi:

- ❖ jātērē papildus finansiālie līdzekļi
- ❖ papildu darbs, pārbaudot kārtas numurus
- ❖ palēnināts balsošanas process
- ❖ sarežģīta darba organizācija vēlēšanu iecirkņos
- ❖ jāparedz papildu inventārs (kastes)

Darbinieku noskaņojums

Darbinieku apmierinātība

- ❖ Diskusiju laikā, lai arī tika norādīts uz izaicinājumiem un problēmām, ar ko nākas saskarties, organizējot vēlēšanu norisi, **kopumā pašvaldību vēlēšanu komisiju/iecirkņu komisiju darbiniekiem patīk darbs vēlēšanu laikā.**
- ❖ Viena no biežāk minētajām problēmām ir zemais atalgojums, kas liek justies nenovērtētiem. Tomēr vairāku respondentu atbildes liecina, ka **darbs vēlēšanu iecirknī tiek uztverts drīzāk kā hobijs, ne papildu ienākumu avots.**
- ❖ Neskatoties uz zemo samaksu, tika saskatīti citi **ieguvumi - iespēja socializēties, iegūt jaunas zināšanas un pieredzi, interesanti pavadīt laiku, arī sniegt personīgo ieguldījumu sabiedriski nozīmīgā darba veikšanā.**
- ❖ **Jaunu darbinieku piesaistīšanas problēmas** pirms vēlēšanām tiek izjustas arvien vairāk – pilsētās visbiežāk grūti ieinteresēt potenciālos darbiniekus zemā atalgojuma dēļ, savukārt lauku reģionos trūkst kompetentu kandidātu.
- ❖ **Apmierinātāki ir to iecirkņu darbinieki, kur nenotiek bieža darbinieku mainība un ir izveidojies pastāvīgo darbinieku «kodols»,** ar jau iepriekš iegūtu pieredzi un nostiprinātām zināšanām – *«mazāk problēmu, jo viss ir zināms, nākam kā uz svētkiem, atkal satiekanos ar seniem kolēģiem».* Savukārt, vēlēšanu iecirkņos, kur bieža darbinieku maiņa, biežāk vērojamas stresa situācijas, tiek uzlikts papildu slogs pieredzējušākiem darbiniekiem, kuriem papildus savu pienākumu veikšanai ir *«jāpieskata»* jaunie kolēģi.
- ❖ Atsevišķi respondenti dalījās ar negatīvu pieredzi, izjutot neuzticēšanos, valsts drošības iestāžu pārbaudēs. Tas negatīvi ietekmējis emocionālo fonu, liekot nepelnīti piedzīvot pazemojošas procedūras un apsvērt pieņemt lēmumu turpmāk nepiedalīties vēlēšanu organizēšanā.

Darba laiks

- ❖ Diskusiju laikā respondentiem tika jautāts par vēlamajiem darba laikiem vēlēšanu dienā un iepriekšējās balsošanas dienā. Kopumā respondenti abās diskusiju grupās bija vienprātis, ka vēlētāju ērtībām darba laiks ir jā saglabā esošajā kārtībā **no plkst.7.00 rītā līdz plkst. 20.00 vakarā**. Vēlēšanu iecirkņa **darba laika pagarināšana pēc plkst.20.00 tika noraidīta vēlētāju aktivitātes trūkuma dēļ**.
- ❖ Runājot par iepriekšējās balsošanas darba laiku, tad iezīmējās viedokļu dažādība pašvaldību vēlēšanu komisiju un iecirkņu komisiju vidū. **Pašvaldību vēlēšanu komisiju diskusiju grupas respondenti kā optimālu iepriekšējās balsošanas darba laiku atzina no plkst.10.00 rītā līdz plkst.16.00**, argumentējot ar nepieciešamo laiku, lai sagatavotos sekojošām vēlēšanām.
- ❖ Savukārt daļa **iecirķņu komisiju darbinieku diskusiju grupas respondentu pauda, ka iepriekšējās balsošanas dienā darba laiks jāpagarina no plkst.7.00 līdz 20.00**, tādējādi sniedzot iespēju visiem vēlētājiem, kuriem tas ir nepieciešams, nobalsot. Tomēr arī šis viedoklis netika pilnībā atbalstīts, jo pastāv bažas, ka pagarinātais darbalaiks nobalsojošo vēlētāju skaitu varētu neietekmēt, tikai *«izšķīdināt, izvilkt garumā»* iepriekšējās balsošanas procesu.
- ❖ Pamatojoties uz iepriekšējo pieredzi, par **nelietderīgu tika atzīts vēlēšanu iecirkņu darbs dežūrrežīmā**, lai iepazīstinātu vēlētājus ar priekšvēlēšanu programmām, kandidātu sarakstiem u.c. Kā atzina respondenti, vēlētāji nav izrādījuši interesi un piedāvātā iespēja netika izmantota - *«nu kurš mūsdienās ies uz iecirkni lasīt vēlētāju sarakstus?»*

Brīvprātības princips

- ❖ Kopumā gan pašvaldību vēlēšanu komisiju, gan iecirkņu komisiju darbinieku diskusiju grupu respondenti bija kategoriski savos viedokļos un **pilnībā noraidīja brīvprātīgā darba principa ieviešanu. Brīvprātības princips** un zināmas **saistības un atbildība**, ko paredz darbs vēlēšanu iecirkņos, pēc respondentu domām **ir savstarpēji izslēdzoši, nesavienojami aspekti.**
- ❖ Tāpat, noteikti ir jāparedz atalgojums, - tas **motivē iesaistīties jaunus darbiniekus, ietekmē atbildību.** Piedāvājot strādāt vēlēšanu iecirkņu darbiniekiem bez atalgojuma, pastāv risks, ka darbinieku atrašana kļūs neiespējama.
- ❖ Daļa respondentu atzina, ka zemais atalgojums un neapmaksātās darba stundas, kas tiek tērētas organizējot darba procesu, pavadojot laiku apmācībās **jau šobrīd ir daļēji uz brīvprātības principiem balstīts darbs.** Tomēr **šāda prakse nav pieņemama, jo adekvāta atalgojuma saņemšana ir būtisks faktors mūsdienu ekonomikas apstākļos.**
- ❖ Kā viens no risinājumiem tika ieteikts piesaistīt vecāko klašu skolēnus kā novērotājus. Tomēr, kā liecina pieredze, arī viņiem strādāt bez atlīdzības interese ir tikai sākotnēji un iegūstot pieredzi, nākamajās vēlēšanās piedalīties nevēlas.

Drošība vēlēšanu laikā

- ❖ Runājot par drošības aspektiem vēlēšanu laikā, tad redzams, ka **pieredzes ir atšķirīgas, kas saistīts gan ar katra konkrētā iecirkņa specifiku, gan tur esošo aprīkojumu un piedāvātajām iespējām**. Vislabāk nodrošināti ir vēlēšanu iecirkņi, kas ierīkoti pašvaldībām piederošās ēkās, kur ir nodrošināta signalizācija, apsardze.
- ❖ Tomēr joprojām ir daudz vēlēšanu iecirkņu, kur nav signalizācijas, apsardzes. Drošības aspektu ziņā apsardze īpaši būtu vēlama nomaļos vēlēšanu iecirkņos, kur iecirkņu darbinieki reizēm jūtas nepasargāti.
- ❖ Daļa respondentu norādīja uz **grūtībām atrast apsardzi**, kamēr citi dalījās pozitīvā pieredzē piesaistot pašvaldību policijas pārstāvjus kā novērotājus, kas vēlēšanu laikā darbiniekiem nodrošināja drošības sajūtu.
- ❖ Lai arī pastāv drošības instrukcijas, tās vairāk ir formālas, jo ne vienmēr iespējams pilnībā ievērot prasības gan piemērota inventāra trūkuma (nav atbilstošu seifu), gan iestāžu (skolas, kafejnīcas), kur atrodas vēlēšanu iecirkņi, piedāvāto iespēju dēļ.
- ❖ Tajā pat laikā, daļa respondentu atzina, ka, lai arī paši nav saskārušies ar problēmām, tomēr **signalizācijas neesamība** liek aizdomāties par potenciālu drošības apdraudējuma risku *«atslēga paliek pie sarga, un tas it kā ir droši. Tomēr, kad ir iepriekšējā balsošana, un kad es sev atgādinu, ka tas ir valstiski svarīgs pasākums, un drošība, un apdraudējums – man nav laba sajūta. Bet es viņiem vairāk paprasīt nevaru. Mazajā seifā es to urnu arī neiedabūšu iekšā.»*
- ❖ Risinot dažādus ar vēlēšanu norisi saistītus organizatoriskos jautājumus, ir būtiski, lai vēlēšanu iecirkņa komisija ir pārstāvēts arī kāds konkrētās iestādes, kur atrodas vēlēšanu iecirknis, darbinieks.

Informācija, atbalsts, mācības

- ❖ Runājot par nepieciešamajām apmācībām, abās diskusiju grupās izskanēja pretrunīgi viedokļi. Daļa respondentu viedokļu pauda, ka, ņemot vērā amatu specifiku, apmācības nepieciešamas tikai vēlēšanu komisiju sekretāriem un priekšsēdētājiem. Savukārt jaunie vēlēšanu iecirkņu komisijas locekļi darbam nepieciešamo informāciju var saņemt uz vietas, vēlēšanu iecirkņos, kā arī patstāvīgi iepazīstoties ar instrukcijām.
- ❖ Tomēr citu respondentu ieskatā jaunajiem vēlēšanu komisiju locekļiem ir nepieciešamas apmācības, kur tiek skaidrota vispārēja informācija par vēlēšanām. Lai veidotu izpratni par pašu vēlēšanu procesu, būtību, nepietiek tikai ar instrukciju izsūtīšanu *«manējie gandrīz visa komisija ir nomainījusies, un viņi gribētu tādu vispārēju apmācību par vēlēšanu procesu, viņiem pašiem ir interese kaut ko vairāk uzzināt.»*
- ❖ Izskanēja arī kritika līdz šim organizētām apmācībām sekretāriem un priekšsēdētājiem - tās nav pietiekami efektīvas, jo nenotiek dalībnieku iesaiste, tikai pasīva un formāla satura noklausīšanās, *«vienkārši sēžot un skatoties uz ekrānu, – tas ir diezgan bezjēdzīgi»*. Labāk apmācības būtu organizēt *on-line* režīmā, visiem dalībniekiem sniedzot vienotu informāciju.
- ❖ Diskusiju grupās respondenti dalījās pieredzē, ka komunikācija notiek gan e-pastos, gan whatsapp grupās ar IT speciālistiem, grāmatvežiem, tādējādi nepieciešamais atbalsts tiek saņemts pietiekami.
- ❖ Savukārt jauninājumu ieviešanas ziņā informācija tiek saņemta pirms pašām vēlēšanām – tas rada stresa situācijas, jo darbinieki bieži vien nav gatavi tik ātri apgūt darbam nepieciešamo informāciju.
- ❖ Kopumā pozitīvus vērtējumus saņēma CVK, jo tiek meklēti arvien jauni risinājumi vēlēšanu darba uzlabošanai, kā arī vērojamas pozitīvas tendences, izzinot viedokļus, ieklausoties vēlēšanu darbiniekos. Tomēr, pamatojoties uz iepriekšējo pieredzi ar IT sistēmu darbības traucējumu problēmām, saņemot informāciju tikai pēc kāda laika, respondenti cer, ka turpmāk CVK arvien uzlabos komunikāciju un ātrāk reaģēs krīzes situācijās.

Ieteikumi

Diskusiju laikā izskanēja sekojoši ieteikumi:

- ❖ nepieciešams **pārskatīt atalgojumu, izvērtēt tā atbilstību pa amatu grupām**
- ❖ CVK stingrāku nostāju, «*mugurkaulu*» savu interešu, vajadzību pārstāvniecībā. Iestādes prezentēšana, iestādes prestiža celšana «*reizēm liekas, ka šī iestāde ir redzama tikai mazajā vēlēšanu posmā un neviens ar viņiem nerēķinās, kā rezultātā mēs netiekam ne pie finansējuma atalgojumiem, ne pie iecirkņu inventāra.*»
- ❖ meklēt risinājumus, **kā piesaistīt darbiniekus pastāvīgam darbam, lai mazinātu darbinieku mainību** un kā šajā gadījumā sakārtot juridiskos aspektus
- ❖ **atvieglot birokrātiskos procesus**, kas saistīti ar vēlēšanu procesa organizēšanu (ziņu par kandidātu sodāmību pieprasīšana, PMLP reģistri)
- ❖ lai atvieglotu vēlēšanu iecirkņu darbinieku darbu, **nepieciešama vienotu vadlīniju izstrāde**, kā rīkoties tiešsaistes sistēmu darbības traucējumu gadījumā, ietverot arī citus jautājumus, kā, piemēram, pareiza vēlēšanu zīmju skenēšana, vēlēšanu kastu plombēšana u.c.
- ❖ **samazināt roku darbu**, kas palēnina vēlēšanu procesu (vēlēšanu zīmju skenēšana, vēlēšanu aplokšnes)
- ❖ ieviest **vienādas iekārtojuma, stilistikas prasības** visiem iecirkņiem - «*starta komplektu, lai nav improvizācijas ar galdautiem, ziedu vāzēm, kaut kādiem kartona aizslietņiem līmētiem*»
- ❖ iespējams, jāpārdomā vienāds *dresskods*, krāsas apģērbā vai formastērpu ieviešana vēlēšanu iecirkņu darbiniekiem. «*Man ir bijis, – ja tu esi zaļā blūzē, tad esi par zemniekiem, ja dzeltenā lakatā – par nacionāļiem*»

Ieteikumi

Ieteikumi elektroniska tiešsaistes reģistra ieviešanā

- **IT programmai jābūt pārdomātai**, izstrādē piesaistot darba grupās vēlēšanu iecirkņu darbiniekus detaļu izdiskutēšanai, **veidojot lietotājam pēc iespējas saprotamāku, lietošanai vienkāršāku un draudzīgāku produktu.**
- Pirms vēlēšanām **noteikti nepieciešama programmas testēšana noslodzes režīmā, vēlēšanu iecirkņu darbinieku apmācību laikā.** *«Nepietiek tikai, ka IT speciālisti savās galviņās izdomā. Vajag reālas simulācijas ar komisijām, Alūksnes pagastā, Rīgas pamatskolā. Lai tad, kad mēs iebraucam tajā Drustu mežā, lai viņi jau ir notestējuši. Šobrīd nav sajūtas, ka tādā veidā šie jauninājumi tiek ieviesti».*
- **Jābūt nodrošinātai nepieciešamai IT tehnikai, pieejamam IT speciālistu atbalstam.** *«Nepaļauties uz to, ka sēž sekretāre, tante laukos, cilvēks parastais. Ja cilvēka ikdiena nav saistīta ar datoru, tad viņam tas nebūtu jāuzstāda, jānodrošina, jāsatāsa.»*
- Ieviešot elektronisko vēlētāju tiešsaistes sistēmu, **jāparedz arī iepriekšēja darbinieku apmācība kursu veidā, piedaloties IT speciālistiem.**
- Nepieciešama **sabiedrības iepriekšēja informēšana, skaidrojošais darbs**, kā notiek vēlēšanu process jaunajā režīmā, kāpēc nepieciešama datu nolāstīšana no personu apliecinošiem dokumentiem. Kā iespējamais risinājums – **informatīvi plakāti pie vēlēšanu iecirkņiem, vides reklāmas vēlēšanu laikā, informācija plašsaziņas līdzekļos.**
- **Jāuzlabo sadarbība ar pakalpojumu sniedzējiem** vēlēšanu iecirkņos, savlaicīgi informējot par iepiņānoto vēlēšanu norisi, tādējādi novēršot iespējamus pakalpojumu traucējumus (piemēram, elektrības padeves) vēlēšanu dienās.

Moderators:

Nita Jirgensone

Atskaite:

Nita Jirgensone, Dace Grīnberga

Baznīcas iela 32-2, Rīga, Latvija, LV-1010

Tālrunis: 67 312 876

E-pasts: skds@skds.lv

www.skds.lv